

Lőrincz György

A harmadik házig

Egy pillanatra magához tért. Megpróbálta kinyitni a szemét, de nem sikerült. Mozdulni próbált, iszonyatos fájdalom hasított belé.

Csak annyit érzett, hogy valami puhán fekszik, valami puhával van betakarva, ami melegben tartja az egész testét.

Az álom és az ébrenlét határán volt; kusza, szagatott képek rohanták meg.

– Forduljunk vissza – villant egy ismeretlen arc –, nem érdemes továbbmennünk, itt veszünk mind, ember s állat belepusztul a nagy havazásba.

Egy pillanatra állandósult benne a kép, fehér izzásként ragyogott fel képzeletében a hó, a lovak s valahol a kép hátterében kúszó fekete pontok: az utasok.

De csak egy másodperc tört részéig tartott mindez, az anyja hangját hallotta:

– Kicsi vagy te még, Ferike, mért mennél kihalóba! Megesznek a farkasok, s akkor ki marad nekem?!

A félelem szétáradt a testében, fejére akarta húzni a takarót, mint gyermekkorában, valahányszor a szülei elmentek otthonról – elájult.

Kovács Pali Ferenc sokszor megtette ezt az utat.

Az autóbuszállomásnál lakott, a fuvarost kereső sízók először mindig hozzá kopogtak be. Aznap is. Ott ültek a konyhában, a pattogó tűznél, a felesége éppen a reggelit készítette, amikor kopogtattak.

– Ha sízó lesz – szólalt meg az asszonya, mert behallatszott, hogy az autóbusz pár perccel előbb megérkezett –, ne vállalkozz, Ferenc. Ekkora hó nem hullott, mióta az eszemet tudom.

– Amíg havazik, nem lesz baj – mondta hangosan, magában pedig arra gondolt: vasárnap van, úgyis csak téblábol az ember, megéri az a száz lej!

Majd: jönnek a téli ünnepek, száz lej pedig nagy pénz. Jut belőle szivarra, egy kicsi ünnepi pálinkára, ajándékra! Hiába tiltakozik az asszony, ha nincs pénz, ő kárál a legjobban!

Az ismeretlen benyitott:

– Kovács Ferencet keresem!

– Én lennék az – fogadta a köszönet. Fölállt, helyet kínálta az idegent.

– Kolozsvárról jöttünk, ide küldtek. Bartha János vagyok, Lövész doktor barátja.

Lövész doktor régi, jó ismerőse volt Kovács Pali Ferencnek. Régi Hargitajáró ember volt, ha éjszaka vagy későn érkezett, sokszor meg is szállt náluk. Olyankor tüzet gyújtottak, ágyat tettek neki a „tisza” szobában, s csak reggel indultak útnak.

Kovács Pali Ferencét nem hatotta meg, hogy a férjét még Kolozsváron is ismerik.

– Nagy a hó – szólalt meg –, s még most is havazik!

Az idegen, aki „szokásos” alkura gondolt, megszólalt:

– Megfizetjük jól, nem ingyen kérjük. Megfizetjük!

Kovács Pali Ferencet feldühítette a felesége locsogása. Az utasemberrel nem lehet kibabrálni! Eljöttek olyan messziről, nem a bizonytalanba, hanem hozzá, hogy mondjon most nemet? Milyen hitele lesz máskor, ha most egy kicsi hótól megijed? Ha ő nem viszi föl őket, ki más vigye föl? S ha nekivágnak, s elbolondulnak, kinek a lelkén szárad a haláluk? Különben is, ismeri ő, mint a tenyerét, a Hargitát! Behunyt szemmel is eltalál a menedékházhoz! S akkor meg mi a baj?

Megegyeztek!

De ahogy elindultak, ahogy kiértek a faluból, már látta, hogy baj lesz. Nem lett volna erdőlé ember, ha nem látja. A faluból el, ki az erdők felé nem volt még lábnyom se, semmi. Ezt még ő sem hitte volna! Nem! Hogy még a felszegiek is otthon ülnek, azt már nem! Hisz az erdő szinte rákönyököl a falura! Egy óra alatt eléri, kiúsztatnak, ha kell, méteres hóban is, hazafelé, a tört nyomon elcsúszik a szán! Becsúszik a faluba! És nem kell végiglopakodniuk az egész falun.

Nézte, kereste a szánnyomokat, nem látott egyet sem sehol! És már napok óta havazott! Napközben megenyhült az idő, hullt, hullt a hó, estére kitisztult, kékre fagyott minden, dermesztő hideg didergett végig a tájon.

A gyermekek még ott is szánkóztak, ahol a kövektől tavasztól őszig gyalog is alig lehetett járni!

Végignézett a töretlen, fehér tájon; ezt megcsináltam – gondolta. De most már szégyellt megfordulni. Őt beszélné az egész falu! Röhögnék! Kovács Pali Ferenc csak a falu végéig vitte az utasokat! S aztán ki fizetett kinek?” – szinte hallotta a csúfolódást!

Azt már nem!

A lovak sügyig törtettek a hóban, nem érezték a hó alatt rejtőző utat, mindegyre megálltak, nyújtották a nyakukat.

– Gyí, Csillag!

– Gyí, Sári!

Aztán, mert hátulról már irányítani sem tudta, előrement, ő törte a nyomot.

A hó pedig hovatovább mind nagyobb lett!

Az utasok, akik még a falu végén megrészegülve a hótól, nevetve játékba kaptak, egyre hosszabban hallgattak. Már nem csilingelt a nők nevetése, nem dobálták egymást hólabdával, nem birkóztak nagyokat puffanva a hóban – kifulladásra, le-lemaradva követtek a szánt.

A lovakat nem is kellett állítani, megálltak maguktól.

– No, mi van, Csillag? Mi van, Sári? – veregette meg habzó nyakukat. – Csak nem álltok ki?

Nézte, ahogy fújtnak; ezt jól megcsináltam – ismételte meg –, még rá-megy valamelyik!

Csonka után még nehezebb lett az út, itt is, ott is kidőlt fák álltak útjukat. Mindegyre meg kellett állni, átjárót keresni. Most már csak ösztön s emlékezet után hajtott, borsikák, kövek, csutakok fölött, a lovakról fehér habként szakadt az izzadság. Ha elnézett le, a falu felé, nem látott mást, csak a hó fehér gomolygását, hófüggönyt, amely a szeme előtt még széthullt szálló, lebegő kristályokra, de arrébb tömör falként vette körül.

És a havazásban mind félelmetesebb lett a hegy, mind félelmetesebb a csend.

Az utasok, akik eddig messzire lemaradtak, most ott loholtak közvetlenül a szán után.

– Forduljunk vissza – mondta egyikük –, ember s állat belepusztul a nagy havazásba!

De Kovács Pali Ferencben, akiben a félelem (hogy elveszti a lovait), a düh (hogy feleségének igaza lett) s a szégyen (ha netán vissza kell fordulnia) egyre erősebb lett, nem válaszolt.

Bartha János kibontotta a hátizsákját – szilvapálinkát vett elő, megkínálta.

Kortyolgatta a pálinkát, körbeborozta a tekintetét. „Félnek! még a férfiak is félnek! micsoda férfiak, akik félnek?” De amikor elnézte a nőket is, ahogy a kipirult orcáik fölött, a sapkájuk alól kilógó hajfürtök fehér ragyogásában nagyra, ijedtre tágult szemmel a választ várják, már-már megsajnálta őket. De ekkor megszólalt a szőke bajszos, hallgatag férfi:

– Kifizetjük az egész utat!

A pálinka már szétáradt, tüzet fogott a testében, feldühödött: „Félelmükben az én garasosságomra apellálnak? Hát nem!”

– Maguk nemsokára felköthetik a léceiket, én majd elboldogulok!

Arra riadt, hogy fázik! A jobb keze s a fél teste! Fejére akarta húzni a takarót, éles hideg járta át. Mielőtt kinyitotta volna a szemét, hallgatózott, várt. Hallotta, hogy az ablak alatti körtefa jeges ágait zörgeti a szél.

– Megbolondult ez az asszony?! Mért nyitotta ki az ablakot?

Kinyitotta a szemét; összerezzen! A feje fölött fénylő ékszerként dideregtek a csillagok! Az ijedségtől s az izgalomtól összerándult!

– De hát fölvittem őket, hol vagytok? Meghallotta Csorna Pista hangját:

– Ne indulj vissza, Ferenc!

Hirtelen megvilágosodott benne minden. Az őzek! A vágató lovak!

A lovak már rég figyeltek valamire, s ahogy a szürkület elmélyült, egyre riadtabban hegyezték a fülüket.

Már Csihányosnál jártak, amikor valahonnan messziről farkasüvöltés hangzott fel. Bevágott a lovak közé. Ugyanakkor szinte egy időben a fel-felhangzó farkasüvöltéssel a borsikásból riadt őzek rohantak elő. A többi már másodperc dolga volt. A lovak a félelemtől vágatni kezdtek, elragadták a szánt, ő meg bebukott arccal a szán alá. Kezén a már korábban feltekert gyeplő. Az ijedségtől ordítani kezdett, mire a lovak még jobban megijedtek, most már vágatva rohantak – nekiviték valaminek.

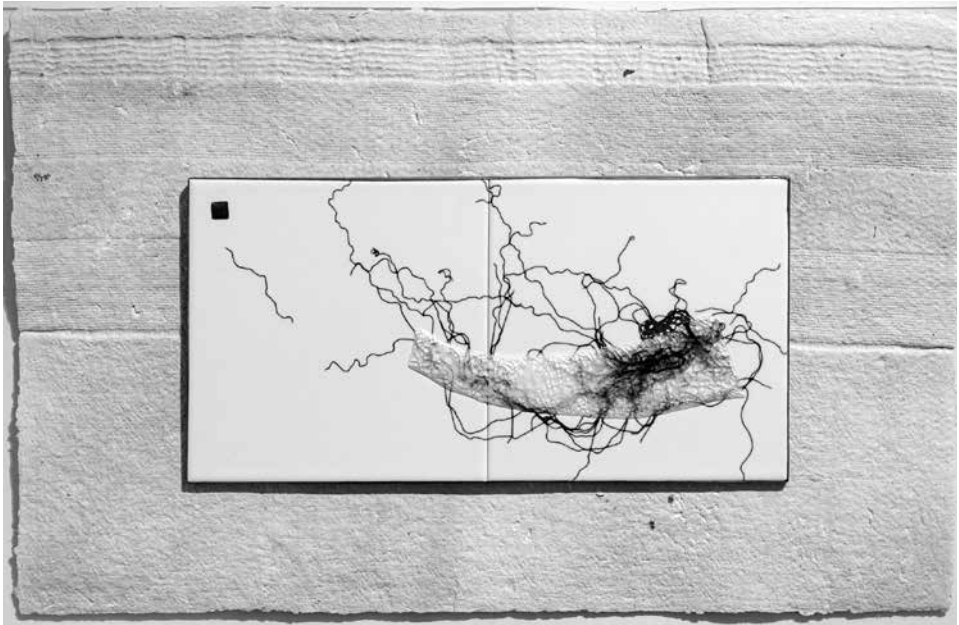
Ahogy végiggondolta ezt, nem várt félelem hasított bele. Nem tudta, mitől, csak annyit tudott, hogy fél. Nagyon fél!

És hirtelen tudatosult a félelem oka. A farkasok! Ha megérik a vér szagát, akkor végem! Összerezzen. Megmozdította a lábait, a bal lábába belenyilallt a fájdalom. Megmozdította a jobb kezét, nem érzett semmit! Mozdítani próbálta a balt, belehasított a fájdalom! Tehát a bal feletem ütöttem meg! Kitörölte a szempilláira üvegesedett hókristályokat – gondolkozni kezdett. A lovak, ha hazamentek, a felesége fölzavarja a szomszédokat, keresni kezdik! Felkönyökölt, a szeme előtt összefutott a világ; úgy tűnt, ezernyi imbolygó fény hullámzik a falu felől. Megdörzsölte a szemét, aztán kinyitotta újra. A fények most egy helyben álltak.

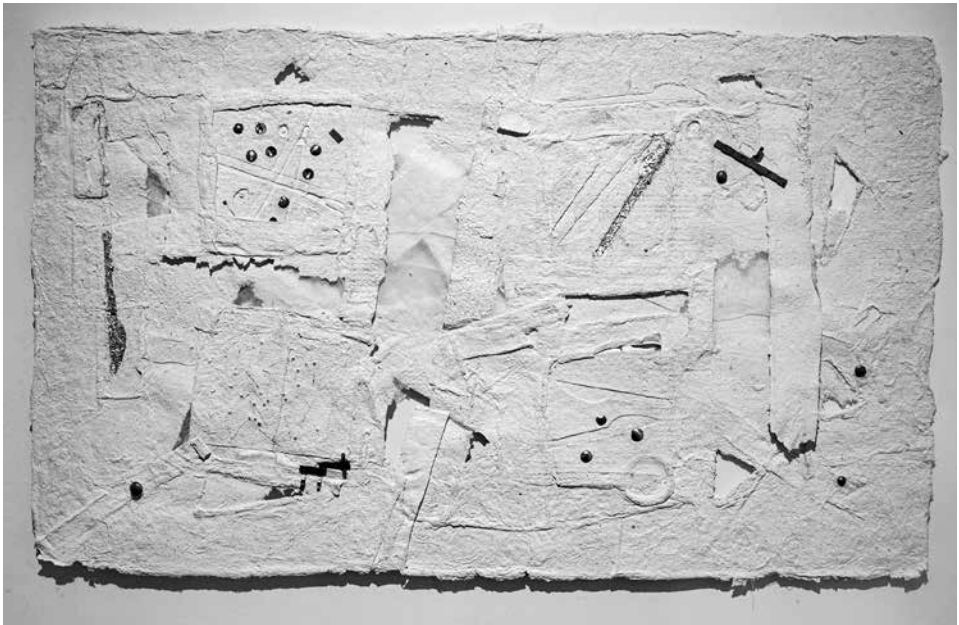
Az utcalámpák!

Bepásztázta a szemhatárt – a falunk kívül lát-e fényt –, mozdulatlan volt minden!

Az is lehet, már fennebb vannak! Csonka oldalában! Ha Csonka oldalában vannak, akkor nem láthatja. – Hé!

Jankó-Szép Noémi, *Jéghegyek* (kerámia, üveg, fém, merített papír, 2022)

Márton Katalin, *Rétegek meséje VI.* (merített papír, 2020)

Hé! – kiáltotta. Hallgatózott, várt. De mi van, ha a lovak nem mentek haza!? Elakadtak? Ha Nagyfaluba mentek? Ha eljön a hajnal, ha még élesebbé, még fenségesebbé válik a fehérség, akkor neki vége! El kell indulni! De hogy? Hisz a bal lábában, vállában hasogat a fájdalom. Mindegy! Föl akart tápász-kodni – visszaesett.

Arra riadt, hogy szólingatják!

– Kovács Pali Ferenc!

– Igenis, tizedes úr!

– Kússzon, az anyja istenit!

– Megértettem, tizedes úr!

– Kússzon és énekeljen!

– Igenis, tizedes úr!

– Azt hogy: „Horthy Miklós katonája vagyok.”

Magához tért. Szóvátán sokszor a falutól egészen föl a fürdőig kúsztak! Igen! Akkor is, ha jól énekeltek, akkor is, ha rosszul! Ha a tizedes úgy akarta. Vagy ha nem futottak eléggé, „átképeztek” őket huszárnak! A lábuk közé vették a kuffert, s azon lovagoltak. Körbe az udvaron!

Hisz a falu két kilométernyire van, elkúszik ő odáig! El! Mi az neki? Egy férfinak? Az anyja, amíg az apja fogásában volt, kaszált! Kaszált! De nem halt meg!

Testében érezte a vér meleg lüktetését. Az is lehet, hogyha fölállhat, menni is tud! Menni! Még ki sem próbálta! Legfennebb keres egy jó botot. Amire támaszkodhat. Igen! Föl kell állnom – gondolta. Ha másképpen nem, gödröt ások, belefordulok. S ha már térdre álltam, mi az kiegyenesedni?

Lassan, kiszámítottan dolgozott, hogy ne vesszen egy mozdulata se kárba. Közben figyelt. Figyelte, nyilallik-e a teste, meddig terjedhet a mozdulat. Mikor jó mély lett a gödör, altestével

befordult. Egy pillanatig úgy maradt mozdulatlanul, erőt gyűjtött, térdre állt. Ahogy sikerült, szemében meglevenedett a téli világ. Végtelen öröm töltötte el. Ez tehát sikerült – gondolta. S még fájdalmat sem éreztem. Felegyenesedett. Hirtelen úgy tűnt, ezernyi tündérlámpás gyúl ki a szeme előtt – érte világítanak!

Kusza, szagगतott képek rohanták meg. Először a felesége hangját hallotta:

– Ha sízó lesz, ne vállalkozz, Ferenc, ekkora hó nem esett, mióta az eszemet tudom.

– Forduljunk vissza – hajolt följe egy ismeretlen arc –, ember s állat belepusztul a nagy havazásba!

– Ne indulj vissza, Ferenc! – hallotta Csorna Pista hangját. – Ne indulj vissza!

– Adjon egy negyedes pálinkát, Pista bácsi, kell mennem, nem hagyhatom az asszonyt bizonytalanságban!

– A fene egye meg, megmondtam, hogy nem tudok sízni, mért erősködött a tizedes! Most itt vagyok fejre állva a kökénybokorban, hogy csatolom le a sít!?

– No, nézz oda, Dávid mért nem emeli a szekeret? Jól látja, hogy rám borult, mire vár!

– Takarózz be, Ferike! Jól betakaróztál-e, kicsi fiam, nehogy megfázz?

– Aha! Karácsony este van, ni, hogy égnék a fán a gyertyák! Kinyújtja a kezét, meg akarja simogatni a gyermeke arcát:

– Szép a karácsonyfa, Ferike? – A gyermek lebegni kezd a levegőben.

– No, nézz oda, mért viszi el a gyermek az arcát!

– Eszter! Eszter! Megbolondultatok? Úsztok a levegőben?

Ahogy kinyitotta a szemét, úgy tűnt, a csillagok rászálltak az ágak hegyére! Ott hunyorogtak!

Tehát a lábam nincs eltörve! Ha nincs eltörve, akkor pedig hazamegyek! Ha szikrázik a szemem, akkor is!

Most már, másodszori próbálkozás-kor nem is hasogatott annyira a fájdalom.

– Csak az első fáig!

– Csak a borsikabokorig!

Előrelépett. Ahogy előrelépett, megcsúszott a lába alatt a hó, majdnem elveszítette az egyensúlyát. Feldühödött. Még soha nem hátrált meg semmitől, pedig volt úgy, hogy nincs tovább! Amikor még az apja fogságban volt, s ő váltotta fel anyját a kaszálásban – alig tízéves korában –, sokszor azt hitte, nem ér a rend végére! Már délben! Hogy kiszakad a karja, elhagyja az ereje! És bírta mégis mindig! Győzte, mert kellett! Negyvenhatban sokszor hetekig szekeztek – esőben, fagyban, hóban – szarufával, gerendával megrakottan, hogy hozzanak az ünnepekre egy kicsi élésnek valót. S akkor most a Csihányostól nem tudna lemenni a faluba?!

A faluba?

A bátyja sántán Váradról jött haza!

Gyalog! Sántán, gibicelve!

A düh mind erősebbé vált benne, űzte, taszította! Az agya szinte öntudatlanul, lázasan működött. Kiszámított, fölmért mindent! Fájt, hasogatott a teste, de ment! Fájt, hasogatott a teste, de nem állt meg!

Elért ez első fáig, utána a tisztásig. Nekitámaszkodott a tisztás szélén álló havas fenyőnek. Elnézett a falu felé: a fehér hómező ragyogott, mint a színezüst.

A fiát hallja s az apját. Ferike akkor öt-hat éves lehetett, ültek a nagyap-

jával a tornáclépcsőn, tejfehér fény ömlött szét a falu fölött – azóta sem látott soha olyan fényes fehér éjszakát –, hallja:

– Csak ott voltak ilyen fehér éjszakák, csak ott!

– A Ladoga-tónál, nagyapó? A Ladoga-tónál?

– Ott, ott, fiam, a fény megfagyott nappal, s éjszaka is világított!

Majd:

– Ezernyi kicsi csillag fagyott a „bogszunk” végire, s úgy világítottak, mint a tündérlámpások!

– Ne mondjon hülyeségeket, apám!

Egyebet se csinál, olvassa azokat a vastag könyveket, s bolondságra tanítja a gyermeket! És nem olyan világot élünk! A kés legyen kés, a farkas farkas!

– Álmodra mindig szükség van! Mit gondolsz, ha álmaink nem lettek volna, akkor még egyszer hazatérünk? Akik lemondtak az álmaikról, azok ott maradtak mind! Ott! S kereszt se világít nekik!

Elnézett újra a falu felé, nézte, nincs-e valami mozgás, nem tűnnek-e fel valahol a keresésére indult férfiak. Mert ha a lovak hazamentek, minden bizonyosan elindultak!

És ha mégsem mentek haza? Itt vannak valahol egy csepleszben elakadva?

– Csillag! Sári!

Hallgatózott, várt.

Ha valamelyik felnyerít, akkor nyert ügye van! Akkor csak ki kell szabadítania őket, felül a szánra, és egy fél óra múlva otthon van. Otthon! Fölvillant a felesége, gyermeke arca! A gyermeket föl kell nevelni!

– Csillag! Sári!

Hangja pengett az éjszakában. De nem hallott semmit. Elindult. Hanyatt vágódott.

– Ferike! Ferike! – sikított fel az anyja, mi történt veled, kicsi fiam?

Föléje hajolt, sírva rázogatta.

– No, mi az, mi történt? – kérdezte valaki.

– Nekifutott a karfának, elájult. A szívét ütötte meg!

Valaki felkapta, rohanni kezdtek.

– A szívit súrold, a szívit!

– Súroljátok, te! Súroljátok! Még meghal itt a kezünk között!

– De hát nem halok meg, élek – akarta mondani –, hallom, amit beszélnék!

Befelé mosolygott. Hogy szidják máskor, s né, most hogy félnek!

– A szívit!

– Kovács Ferenc!

– Igenis, tizedes úr!

– Kússzon, az anyja istenit!

– Megértettem, tizedes úr!

Kúszni kezdett. Öntudatlanul elnézett a falu felé, több száz lámpásos ember imbolygott a messzeségben.

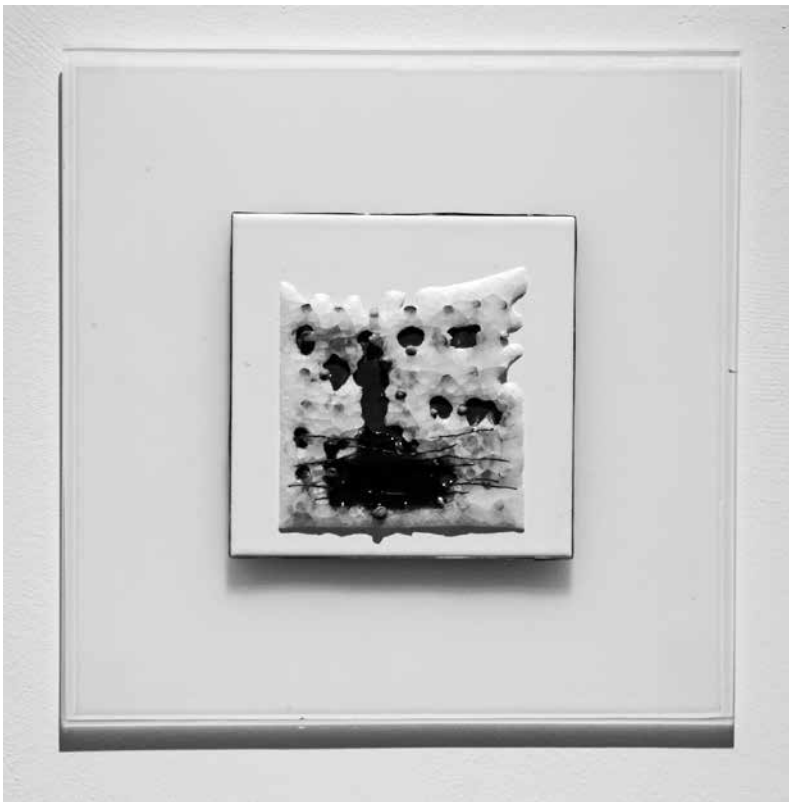
– Jönnek! – gondolta. – Jönnek!

Az utcalámpák imbolygó fénye egyre közeledett.

– Hé! Hé! – kiáltotta.

A falu egészen közel jött hozzá, föléléje.

– A harmadik ház a sógoromé – gondolta. – Csak a harmadik házig kell elérnem, s akkor nyertem! Csak három ház – gondolta. – Csak három...

Jankó-Szép Noémi, *Jéghegyek* (kerámia, üveg, fém, 2022)

Márton Katalin, *Átkísérő szalagok* (merített papír, 2016)